

УДК 911.3

ОСОБЛИВОСТІ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ І ДЕПРЕСИВНІСТЬ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

М. Барановський

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
просп. ак. Глушкова, 2, м. Київ, ГСП-680, Україна*

Схарактеризовано регіональні особливості розвитку промисловості України у 90-х роках ХХ ст., розкрито механізми впливу промислового розвитку на формування депресивних територій.

Ключові слова: депресивні території, галузева структура промисловості, рівень диверсифікації промисловості.

Наявність на території будь-якої країни регіональних відмінностей у соціально-економічному розвитку є закономірним явищем, яке визначене низкою різноманітних чинників. Водночас надмірне розшарування економічного простору, зокрема, існування депресивних територій, є тим дестабілізуювальним чинником, який загрожує соціальними та політичними потрясіннями. Тому пошук механізмів формування проблемних територій, через пізнання яких стає можливою розробка шляхів економічного відродження таких регіонів, – важливе науково-практичне завдання.

Дослідження проблем розвитку депресивних територій активізувалися на початку ХХІ ст. і були пов'язані спочатку з обговоренням, а пізніше з прийняттям та імплементацією Закону України “Про стимулювання розвитку регіонів”. Останніми роками з'явилася низка публікацій, у тім числі монографічних досліджень з цієї проблематики [1, 3, 6]. Та незважаючи на важливість цих наукових праць для вивчення проблематики депресивності, визначальних положень, зокрема, обґрунтування механізмів формування проблемних територій, у них нема.

Головне завдання нашого дослідження – оцінка впливу трансформацій промислового комплексу на формування депресивності регіонів України.

Виникнення депресивних територій в Україні стало наслідком синергійної дії кількох взаємопов'язаних та взаємодоповнювальних чинників. Початок формування таких територій припав на середину 90-х років ХХ ст. і збігся в часі з глибокими економічними та соціальними трансформаціями, які відбувалися тоді в Україні.

Важливими є багато чинників (природних, історичних, соціальних, ментальних, етнічних), проте одним із визначальних механізмів у виникненні депресивних територій є перетворення у промисловому комплексі. Це пояснюють кількома причинами: по-перше, на початку 90-х років ХХ ст. промисловість посідала провідне місце у структурі валової доданої вартості всіх регіонів України; по-друге, промисловість забезпечувала основну частину податкових надходжень як країни, так і її регіонів; по-третє, у промисловості була зайнята значна частина населення країни; по-четверте, галузева структура промисловості мала значні регіональні відмінності.

Оцінка переважно галузевих трансформацій промислових територіальних систем України у 90-х роках ХХ ст. детально викладена у ґрунтовній монографії В. Захарченка [4]. І хоча проблеми виникнення депресивних територій не були об'єктом вивчення автора, окремі результати дослідження В. Захарченка дають змогу зрозуміти механізми формування проблемних територій з позицій промислового розвитку.

Сьогодні щораз більше науковців схиляється до думки, що виникнення депресивних регіонів – це неминучий наслідок циклічності економічного і технологічного розвитку, коли на зміну одним галузям і технологічним укладам приходять нові, прогресивніші. Циклічність виникнення економічних криз цікавила науковців ще наприкінці ХІХ ст. Відомі вчені М. Туган-Барановський, М. Кондратьєв, Й. Шумпетер намагалися пояснити загальні механізми циклічності економічного розвитку. Згідно з добре відомою концепцією “довгих хвиль” М. Кондратьєва, економіка вступає у період спаду (кризи) тоді, коли виникає суперечність між старими та новими виробничими фондами. Кожна виробнича система, у тім числі й промислова, – це сукупність підсистем (елементів), які перебувають на різних стадіях розвитку, мають різні масштаби і темпи динаміки. Отже, уже первісно в таких системах закладені певні суперечності, які поглиблюються за умови порушення рівноваги між її складовими. Точку розвитку, за якої настають порушення в системі, називають точкою біфуркації. У 90-х роках ХХ ст. головними “порушниками” рівноваги у промислових комплексах, своєрідними точками біфуркації були зміна технологічного укладу та запровадження ринкових методів господарювання.

Наприкінці ХХ ст., завдяки поступовому проникненню на територію країни сучасних виробничих фондів, які ґрунтувалися на останніх досягненнях НТР, стала очевидно відсталість технологічної бази економіки України від бази провідних держав світу. Застаріла і вузькоспеціалізована промислова база більшості регіонів, що не відповідала сучасним вимогам, стала своєрідним гальмом, яке не давало змоги використовувати увесь економічний потенціал регіонів та посилювало їхню депресивність. Фактично на початку 90-х років ХХ ст. у світі відбувся своєрідний перехід до п'ятого циклу індустріального розвитку. Однак саме промислові революції та зміни циклів індустріального розвитку, як стверджує В. Захарченко, “можна розглядати як інноваційні точки біфуркації” [4. С. 83], тобто періоди, коли в економічних системах спостерігають порушення рівноваги між основними підсистемами.

Не менш значний вплив на формування явищ регіональної депресивності мала зміна економічної системи в країні. Запровадження ринкових методів змусило суб'єкти господарювання працювати в зовсім нових, раніше невідомих умовах. Як зазначав відомий австрійський учений Й. Шумпетер ще в першій половині ХХ ст., розглядаючи питання циклічності економічного розвитку, для кожного підприємства змінюється звична ситуація. З'являються нові конкуренти, немає старих клієнтів та постачальників, необхідно пристосовуватися до нових методів господарювання [10. С. 415]. Окремі підприємства й цілі галузі змушені були адаптуватися до нових умов господарювання, що кардинально змінювало усталені виробничі відносини та форми суспільної організації виробництва. В Україні у 90-х роках ХХ ст. із “двох механізмів ринкового відбору – адаптаційного та біфуркаційного, ... більшого поширення набув саме другий напрямок” [4. С. 61], головною видимою формою прояву якого стало порушення виробничих зв'язків, а наслідком – руйнування багатьох усталених просторових виробничих систем.

Макроекономічні чи галузеві трансформації мали значні регіональні відмінності. Економічний стан регіону, особливості його галузевої структури стали тим підґрунтям, яке визначило регіональні аспекти біфуркації.

Ще за часів Радянського Союзу в межах України спостерігали певне розшарування економічного простору, індикатором якого можуть слугувати показники виробництва промислової продукції на особу. Упродовж багатьох років периферійні, тобто переважно північні та західні регіони України мали нижчий рівень економічного розвитку, ніж східні. Стабільний відтік молоді та кваліфікованих кадрів із периферійних областей став закономірним явищем, яке суттєво послаблювало кадровий та соціально-демографічний потенціал таких територій. У цих регіонах спостерігали латентні негативні тенденції, які на початку 1990-х років призвели до глибокої і затяжної економічної кризи порівняно з регіонами, які мали потужніший, і, головне, інноваційний потенціал.

Економічні трансформації фактично посилили регіональні диспропорції в промисловому розвитку. Причому це явище набуло поширення на всьому колишньому пострадянському просторі і його можна кваліфікувати як певну закономірність. На думку О. Гранберга [2. С. 260], відомого в Росії фахівця в галузі регіональної економіки, за умов промислових трансформацій особливо вразливими виявилися дві групи регіонів: 1) регіони з високою концентрацією виробництва, які стали неперспективними під час переходу від планових до ринкових цін; 2) периферійні регіони через зростання транспортних тарифів. Аналогічна ситуація склалася і в Україні. На думку багатьох науковців, як суспільних географів, так і економістів, причина кризового стану промисловості 90-х років ХХ ст. була зумовлена не стільки зміною умов її функціонування, скільки специфікою її структури, яка сформувалася протягом попереднього періоду розвитку.

Отже, формування депресивних територій в Україні стало наслідком, з одного боку, циклічності економічного розвитку, з іншого, – регіональних особливостей галузевої структури промисловості та специфіки її адаптації до нових умов господарювання.

Викладені вище теоретичні положення спробуємо розглянути на прикладі України. Упродовж 90-х років ХХ ст. промисловий розвиток України супроводжувався постійним зниженням обсягів виробництва та іншими негативними явищами. Найбільш характерними рисами трансформації промислового комплексу країни у цей період стали: 1) значне зниження вартості та фізичних обсягів виробництва; 2) посилення асиметричності галузевої структури; 3) зменшення частки наукоємних та інноваційних галузей; 4) збільшення частки сировинноємних галузей та галузей харчової промисловості; 5) збільшення кількості регіонів, де провідні позиції посідає харчова промисловість та переробка сільськогосподарської продукції.

Валова продукція промисловості України у 2000 р. становила лише 58 % від рівня 1990 р. Причому регіональні особливості зниження обсягів промислового виробництва важко піддаються якомусь логічному аналізу, а також не завжди збігаються з результатами теоретичних обґрунтувань. Здавалося б, цілком логічним є твердження про те, що у регіонах з високою часткою сучасних галузей зниження обсягів промислового виробництва має бути найменшим. Натомість найбільший спад промислового виробництва в Україні упродовж 90-х років ХХ ст. зареєстровано у Львівській, Кіровоградській, Херсонській, Харківській областях, тобто у тих регіонах, де частка машинобудування у структурі промислового виробництва була однією з найвищих (табл. 1). Крім того, у структурі промислових комплексів цих регіонів вагомі позиції посідала також легка промисловість.

Таблиця 1

Динаміка галузевої структури промисловості України у 90-х роках ХХ ст.

Регіони	Частка окремих галузей у структурі промислового виробництва, %						Частка промислового виробництва 2000 р. до рівня 1990 р., %
	машинобудування		легка промисловість		харчова промисловість		
	1990	2000	1990	2000	1990	2000	
АР Крим	32,1	36,8	6,8	0,9	36,8	29,5	45,4
Вінницька	26,6	12,7	10,2	3,1	37,9	51,6	56,8
Волинська	26,3	14,3	23,8	2,8	27,9	55,7	47,3
Дніпропетровська	22,3	7,8	6,7	0,4	9,1	6,5	47,8
Донецька	17,1	8,6	6,8	0,3	8,9	5,3	80,9
Житомирська	25,1	11,7	18,7	6,6	25,3	34,8	27,0
Закарпатська	32,2	8,7	17,3	12,1	16,3	25	60,4
Запорізька	40,7	14,7	3,7	0,2	11,7	5,6	104,9
Івано-Франківська	15,0	4,1	16,8	7,1	11,8	11,2	45,5
Київська	23,8	10,7	10,6	1,3	19,1	23,8	49,4
Кіровоградська	35,0	22,3	4,8	1,5	28,2	35,7	36,9
Луганська	24,2	7,0	7,6	0,7	8,7	5,9	55,0
Львівська	40,9	13,9	12,5	4,6	17,7	31,8	31,0
Миколаївська	39,7	20,9	10,5	7,8	26,6	20,5	96,1
Одеська	27,8	14,9	9,0	1,0	35,9	33,6	80,0
Полтавська	31,6	14,5	7,8	0,7	24,3	19,2	52,7
Рівненська	17,6	5,6	15,5	1,2	27,3	11,0	50,0
Сумська	30,4	25,6	9,1	2,2	26,4	21,2	54,0
Тернопільська	20,3	12,3	26,1	4,9	37,3	59,5	49,6
Харківська	54,1	29,0	11,2	1	15,4	27,8	44,3
Херсонська	34,4	22,1	20,5	4,4	20	39,3	33,2
Хмельницька	38,4	14,1	8,9	0,9	35,9	43,9	54,3
Черкаська	26	7,6	12,0	1,7	34	41,5	50,6
Чернівецька	21,3	15,4	21,5	8,1	29,4	43,0	49,4
Чернігівська	21,9	10	34,5	5,8	23,1	41,6	41,1

Джерела: [5, 9].

Поряд із внутрішніми причинами спад промислового виробництва був зумовлений і зовнішніми чинниками, зокрема, сприятливою кон'юктурою світового ринку на чорні метали, відкритістю зовнішніх ринків тощо. Саме цим пояснюють порівняно низькі темпи зниження промислового виробництва в Донецькій, Запорізькій, Миколаївській та Одеській областях.

Закономірним наслідком економічних трансформацій середини 90-х років стало "стиснення" промислового (економічного) простору, що виявилось насамперед у зменшенні обсягів промислового виробництва, порушенні виробничих зв'язків, домінуванні у структурі господарства регіону двох-трьох галузей. Зміни галузевої структури, які сталися в окремих областях, далеко не завжди свідчать про їхню прогресивність та відповідність сучасним загальносвітовим економічним тенденціям. Наприклад, у Рівненській, Хмельницькій, Миколаївській областях суттєво зросла частка електроенергетики, у Донецькій, Дніпропетровській та Запорізькій – металургійного комплексу за одночасного послаблення інших, прогресивніших галузей.

Своєрідним індикатором економічних трансформацій є диверсифікація галузевої структури промисловості. Рівень диверсифікації промисловості визначали за індексом Герфінкеля, формула розрахунку якого має такий вигляд [8. С. 309]:

$$L_d = 10000 / \sum_{i=1}^{12} I_i^2,$$

де L_d – рівень диверсифікації промисловості регіону; I_i – частка i -ї галузі в структурі промислового виробництва регіону (%) по 12 галузях, згідно зі статистичним обліком. Якщо I_i дорівнює 1, то це монофункціональний регіон, якщо 12, то багатофункціональний. Для з'ясування тенденцій розвитку рівень диверсифікації промисловості регіонів України визначали за 1990, 2000 та 2006 рр. Статистична звітність 1990 та 2000 рр. ґрунтувалась на загальнодержавному класифікаторі галузей господарства, 2006 р. – на новому класифікаторі видів економічної діяльності, який запроваджено 2001 р. В усіх трьох випадках обчислення виконували у розрізі 12 галузей, хоча їхній перелік за різними видами класифікацій не збігається. Результати обчислень, наведені в табл. 2, свідчать про зниження рівня диверсифікації промисловості за 1990–2000 рр. у переважній більшості регіонів України. Насамперед це було характерним для Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Рівненської та Тернопільської областей. У Дніпропетровській області це сталося внаслідок гіпертрофованого росту частки чорної металургії, у Рівненській – через електроенергетику, у решті областей – унаслідок зростання частки харчової промисловості. Практично всі з названих областей, крім Дніпропетровської, належать до проблемних регіонів. Водночас це не дає підстав стверджувати, що зниження рівня диверсифікації промислового виробництва є обов'язковим індикатором депресивності території, оскільки в Херсонській, Чернівецькій, Чернігівській областях обвального зниження цього показника не відбулося.

Таблиця 2

Рівень диверсифікації промислового виробництва регіонів України

Регіони	Рівень диверсифікації, од.			Регіони	Рівень диверсифікації, од.		
	1990	2000	2006		1990	2000	2006
АР Крим	3,92	3,57	4,56	Миколаївська	3,97	4,93	4,63
Вінницька	4,22	2,97	2,75	Одеська	4,42	4,66	4,70
Волинська	4,67	2,92	3,93	Полтавська	5,11	3,76	3,48
Дніпропетровська	3,97	2,15	4,04	Рівненська	6,31	3,85	5,37
Донецька	5,19	3,09	3,57	Сумська	4,64	4,24	7,75
Житомирська	5,61	5,88	6,11	Тернопільська	3,91	2,64	3,28
Закарпатська	5,02	4,23	3,36	Харківська	2,99	4,87	5,78
Запорізька	4,19	3,51	4,07	Херсонська	4,55	4,35	3,93
Івано-Франківська	7,21	6,18	5,46	Хмельницька	3,43	3,35	4,95
Київська	7,13	5,70	6,36	Черкаська	4,62	3,83	4,29
Кіровоградська	4,51	4,60	5,09	Чернівецька	5,05	4,14	4,86
Луганська	4,42	5,78	4,91	Чернігівська	4,38	4,13	4,86
Львівська	2,97	4,95	8,58	Україна	4,66	4,17	4,85

Джерела: [5, 9].

Упродовж 2000–2006 рр. рівень диверсифікації промисловості у більшості регіонів мав тенденцію до зростання. Регіональний аналіз цього явища дає підстави говорити про ймовірнісні тенденції у подоланні явищ депресивності. Найсуттєвіше зростання рівнів диверсифікації промисловості зареєстроване у Львівській, Сумській та Дніпропетровській областях. Проте, знову ж таки, як і в попередньому випадку, чіткі закономірності не простежені. Очевидно, зростання рівня диверсифікації є позитивним явищем. Частково позитивним можна розцінювати також незмінність рівня диверсифікації промисловості регіону, однак за умови, що вона досягнута завдяки прискореному зростанню частки інноваційних галузей. Наприклад, у Закарпатській обл. частка машинобудування за 2000–2006 рр. зросла з 8,7 до 50,7 %, у Волинській – з 14,3 до 38,0 %, хоча рівень диверсифікації у них змінився мало, а в Закарпатті навіть дещо знизився.

Зазначимо, що через різницю у масштабах промислового виробництва високі темпи розвитку, досягнуті в Закарпатській, Волинській, Львівській, Полтавській областях, не мають суттєвого впливу на зміни в територіальній організації промисловості [7. С. 10].

Застосування кластерного аналізу, зокрема, такого його різновиду, як *k-means clustering*, дало змогу виділити в межах України п'ять груп регіонів за схожістю тенденцій зміни рівня диверсифікації промисловості (табл. 3).

Таблиця 3

Кластеризація регіонів України за рівнем диверсифікації промисловості

Номер кластера	Регіону	Пересічне для кластера значення рівня диверсифікації промисловості, од.		
		1990	2000	2006
1	Львівська, Сумська	3,81	4,60	8,17
2	АР Крим, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Хмельницька, Чернівецька, Чернігівська	4,12	4,50	5,0
3	Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Рівненська	6,56	5,41	5,82
4	Донецька, Закарпатська, Запорізька, Полтавська, Херсонська, Черкаська	4,78	3,79	3,78
5	Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Тернопільська	4,19	2,67	3,50

До першої групи (кластера) увійшли Львівська та Сумська області, які мають найвищі темпи зростання рівня диверсифікації промисловості (більш ніж у два рази).

До другого кластера належить дев'ять регіонів країни, яким властиві середні значення показників рівня диверсифікації промисловості та незначне його зростання.

Для Житомирської, Івано-Франківської, Київської та Рівненської областей притаманний дещо вищий від пересічного значення показник рівня диверсифікації промисловості та незначні темпи його зниження.

Четверту та п'яту групи утворили регіони, що мають порівняно невисокі показники диверсифікації промисловості та значні масштаби їхнього зниження. Саме у їхньому складі, з огляду лише на один з аспектів промислового розвитку, доцільно шукати потенційно депресивні території.

Щодо впливу галузевої структури промисловості регіону на формування регіональних депресій, то важливо перевірити цю гіпотезу з використанням сучасних економіко-

статистичних методів, зокрема регресійного аналізу. Оскільки йдеться про дослідження на рівні регіонів, то індикатором депресивності (залежної змінної) був показник валового регіонального продукту на особу, що, власне, і визначене Законом України “Про стимулювання розвитку регіонів”. За 1990 р. сумірних із сучасними показників валового регіонального продукту немає, тому обчислення виконували за 2000 та 2006 рр.

У регресійну модель 2000 р. було введено вісім найважливіших галузей промисловості. У кінцевому підсумку значущими виявилися лише два показники – частка легкої та харчової промисловості (табл. 4). Не увійшов у модель показник частки машинобудування, що виявилось дещо несподіваним. Формула регресійної залежності для 2000 р. має такий вигляд: $Y_{2000} = 3456,7 - 22,372X_{л} - 100,684X_{х}$, де $X_{л}$ – частка легкої промисловості, $X_{х}$ – частка харчової промисловості.

Таблиця 4

Результати регресійного аналізу для 2000 р.

	Beta	Std.Err.	B	Std.Err.	t(22)	p-level
Intercept			3456,678	259,4620	13,32248	0,000000
Легка промисловість	-0,467516	0,159135	-22,372	7,6151	-2,93786	0,007613
Харчова промисловість	-0,408228	0,159135	-100,684	39,2485	-2,56529	0,017648

Коефіцієнти регресії мають від’ємні значення, що свідчить про зворотний вплив цих показників на рівень депресивності регіонів, тобто чим вища частка легкої чи харчової промисловості у структурі промислового виробництва регіону, тим нижчий душевий показник валового регіонального продукту на особу. Це характерно для Волинської, Житомирської, Рівненської, Херсонської та Чернігівської областей.

У регресійну модель 2006 р. уведено всі галузі, які сьогодні виділяють у статистичній звітності. У підсумку значущими виявилися чотири показники – частка металургійного комплексу, целюлозно-паперової промисловості, видавничої справи, легкої промисловості та виробництва коксу, продуктів нафтопереробки та ядерного палива (табл. 5). Формула регресійної залежності така: $Y_{2006} = 1324,6 + 29,317M + 157,738Ц - 93,864Л + 23,562К$. Як і в попередньому випадку, коефіцієнт регресії частки легкої промисловості має від’ємне значення.

Таблиця 5

Результати регресійного аналізу для 2006 р.

	Beta	Std.Err.	B	Std.Err.	t(22)	p-level
Intercept			1324,612	169,7488	7,8034	0,00000
Металургія	0,7409	0,1245	29,317	4,9285	5,9484	0,00001
Целюлозно-паперова промисловість, видавничі справа	0,7347	0,1273	157,738	27,3303	5,7715	0,00002
Легка промисловість	-0,3660	0,1234	-93,864	31,6654	-2,9642	0,00831
Виробництво коксу, продукції нафтопереробки та ядерного палива	0,5141	0,1528	23,562	7,0062	3,3631	0,00346

Отримані результати дають підстави стверджувати, що у 2006 р. найвагомий вплив на регіональні відмінності у показниках валового регіонального продукту на особу, а, відповідно, і рівня депресивності, мають металургія, целюлозно-паперова

промисловість, виробництво коксу та продукції нафтопереробки, а також легка промисловість.

Використання регресійного аналізу дає також змогу визначити зміни показника валового регіонального продукту за тих чи інших значень частки різних галузей промисловості. Наприклад, для 2000 р., якщо частка легкої промисловості становить 5 %, то валовий регіональний продукт – 2 250 грн, якщо 10 %, то лише 1 617 грн. Аналогічна залежність простежена і з показником частки харчової промисловості: якщо вона становить 25 %, то валовий регіональний продукт – 2 589 грн, якщо 30 %, то 2 455 грн.

Обчислення для 2006 р. засвідчують, що пересічне в країні значення показника валового регіонального продукту на особу буде спостерігатися у тому разі, коли частка металургії становитиме 10,3%, целюлозно-паперової промисловості – 2,1, виробництва коксу та продукції нафтопереробки – 5,5, легкої промисловості – 2 %. Тобто зі зростанням частки металургії на 1 % валовий регіональний продукт зростатиме майже на 22 грн., у разі зростання частки легкої промисловості на 1 % – зменшиться на 101 грн. Зазначені результати можна використовувати для прогнозування впливу галузевої структури промисловості на формування регіональних економічних асиметрій.

Отже, визначення механізмів формування депресивних територій – складне наукове завдання. Одним із головних чинників, що зумовив посилення поляризації економічного простору й утворення проблемних територій, є особливості промислового розвитку. Вплив промисловості на формування явищ регіональної депресивності багатогранний, проте визначальну роль відіграють особливості галузевої структури промисловості, рівень її диверсифікації та характер адаптації до нововведень у 90-х роках ХХ ст.

Аналіз засвідчив, що найбільший спад промислового виробництва спостерігали в регіонах, виробнича структура яких мала високу частку машинобудування, легкої та харчової промисловості, а також незначний рівень диверсифікації промислового комплексу. Серед найбільш постраждалих виявилися переважно периферійні та відсталі (Волинська, Рівненська, Чернігівська, Чернівецька, Тернопільська, Херсонська області) регіони, що загалом відповідає закономірності посилення поляризації економічного простору за умов ринкових трансформацій. Саме ці регіони, за дослідженнями багатьох науковців, належать до категорії депресивних.

-
1. Герасимчук З.В., Галуцук Л.В. Політика розвитку проблемних регіонів: методологічні засади формування та реалізації. Луцьк: Настир'я, 2006. 248 с.
 2. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики: Учебник для вузов: 3-е изд. М.: ГУВШЭ, 2003. 495 с.
 3. Заставний Ф.Д. Проблеми депресивності в Україні (соціально-економічні, екологічні, демографічні). Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 348 с.
 4. Захарченко В.І. Трансформаційні процеси у промислових територіальних системах України. Вінниця: Гіпаніс, 2004. 547 с.
 5. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за 2006 р.: Міністерство економіки України.
 6. Проблеми і шляхи розвитку депресивного регіону (на прикладі областей Поліського економічного району) / За ред. М.І. Карліна. Луцьк: РВВ "Вежа", 2006. 245 с.
 7. Промисловий комплекс України: економічні трансформації та пріоритети розвитку / Н.В. Тарасова, І.С. Калініченко, А.М. Горський, О.С. Зарудна; за ред. Б.М. Данилишина. К.: Наук. світ, 2005. 182 с.

8. *Рязанцев И.П., Завалишин А.Ю.* Территориальное поведение россиян (историко-социологический анализ). М.: Гаудеамус, 2006. 456 с.
9. *Чернюк Л.Г., Клиновий Д.В.* Економіка регіонів (областей) України. Навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2002. 644 с.
10. *Шумпетер Й.* Теория экономического развития. М.: Прогресс, 1982. 453 с.

PECULIARITIES OF THE INDUSTRIAL DEVELOPMENT AND DEPRESSION OF THE REGIONS OF UKRAINE

M. Baranovsky

*National Taras Shevchenko University of Kyiv,
academyk Glyshkov's avenue, 2, UA – GSP-680, Kyiv,
tel. 8(044)521-32-70*

The regional peculiarities of development of the Ukraine's industry in 90th of the 20th century are characterized, gears of influence of the industrial development on the formation of the depressed territories are divulged.

Key words: depressed territories, sectoral structure of industry, level of diversity of industry.

ОСОБЕННОСТИ ПРОМЫШЛЕННОГО РАЗВИТИЯ И ДЕПРЕССИВНОСТЬ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

М. Барановский

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
просп. ак. Глушкова, 2, г. Киев, ГСП-680, Украина*

Охарактеризовано региональные особенности развития промышленности Украины в 90-х годах XX ст., раскрыты механизмы влияния промышленного развития на формирование депрессивных территорий.

Ключевые слова: депрессивные территории, отраслевая структура промышленности, уровень диверсификации промышленности.

Стаття надійшла до редколегії 22.02.2008

Прийнята до друку 20.09.2008